

N:o 15.

Ank. till Riksd. kansli den 28 febr. 1893, kl. 12 midd.

Lagutskottets utlåtande, i anledning af väckta motioner om ändring i 7 kap. strafflagen.

Bland de motioner rörande ändringar i gällande strafflag, hvilka väckts vid innevarande riksdag, afse tvenne ändring af gällande bestämmelser i fråga om sabbatsbrotten. Dessa motioner hafva afgifvits inom Andra Kammaren, n:o 60 af herr *E. J. Ekman* och n:o 192 af herr *Thermænius*.

Herr *Thermænius* hemställer, att Riksdagen måtte i skrifvelse an hålla, att Kongl. Maj:t ville låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till ny lydelse af 7 kap. strafflagen, i syfte att den må kunna tillämpas på nu förekommande förhållanden samt på samma gång och i främsta rummet tillgodose en verklig och om möjligt förökad helgd af Herrens dag.

Till stöd för sin ifrågavarande framställning erinrar motionären, huru som många tecken tydde derpå att utvecklingen i vår tid sökte omdana eller kanske rättare undanskjuta en af de viktigaste grunderna för stats- och samhällslif, nemligen evangelium. Dryckenskap, utsväfningar, oärlighet och brott vittnade derom, att evangelii inflytande vore ofantligt mycket mindre, än man kunde hafva anledning att vänta. Bland de omständigheter, som i sin mån utan tvifvel mycket bidragit till att förringa evangelii anseende, ansågo motionären böra räknas vanvördnaden för och

vanhelgandet af den dag, som särskildt och framför andra vore afsedd att användas till evangelii tienst. För dessa sist antydda missförhållanden måste man i ganska vidsträckt mån gifva skulden åt den bristande aktgifvenhet på sabbaten, som egt rum under grundläggandet och utvecklingen af de moderna kommunikationsanstalterna, i synnerhet jernvägarne. Strafflagens 7 kap. 3 § stadgade väl ansvar för den, som å sön- eller högtidsdag idkade arbete, som uppskof tåla kunde, men det vore en hvar bekant, hurusom ganska ringa åtskilnad gjordes mellan söndagar och andra dagar med hänsyn till jernvägstrafikarbetet. Och dock kunde man icke säga, att detta arbete vore af sådan beskaffenhet, att det icke, i långt större utsträckning än som nu skedde, »uppskof tåla kunde». Andra länders erfarenhet ådagalade detta.

Hvad som blifvit sagdt om jernvägstrafikarbetet, kunde också sägas om post-, telegraf- och telefontjenstgöringen. Visst vore, att genom statens åsidosättande i detta fall af sin egen lag i landet fostrats ett sådant betraktelsesätt af Herrens dag, att den öfvervägande delen af vårt folk använde den till arbete och lust, icke såsom en dag gjord för människans skull, i syfte att hon i stillhet inför och genom evangelium skulle göra sig dess frälsande och förnyande krafter till godo. Och i och med det origtiga betraktelsesättet af Herrens dag hade också följt i spåren en vanvördnad för Herrens ord, som ytterst måste medföra ett förringande af dess samhällsbevarande magt.

Det sagda gälde äfven många andra med de offentliga söndagsarbetena likartade företeelser. Ostörda af myndigheterna finge sålunda »kramlådor eller andra dylika bodar» till långt större antal hållas öppna under sön- och högtidsdagar än nödigt vore. Särskildt ville motionären framhålla cigarr- och s. k. matvaruaffärer, hvilka senare i de flesta fall vore förenade med ölhandel. För de förras öppenstående om söndagarne funnes ingen som helst giltig anledning, och de senare behöfde icke heller hållas tillgängliga mer än någon timme morgon och afton. Många innehafvare af dylika matvarubodar skulle också vara tacksamma för ett genomfördt förbud mot deras öppnande om söndagarne annorledes än motionären nyss antydt, under det att de nu för konkurrensens skull ansåge sig tvungna hålla dem öppna hela söndagen, gudstjensttiden undantagen.

Motionären vore för sin del lifligt öfvertygad om, att det religiösa och sedliga medvetandet hos ett folk borde främjas och stödjas af statens lagar och statsinrättningarnas anordnande efter dessa lagar, och det i synnerhet då det gälde den del af lagen, som så nära berörde sjelfva

grundvalen för den af staten erkända religionen, som söndagslagstiftningen gjorde.

Vid lagstiftningen på detta område måste stor varsamhet iakttagas, och utskottet anser det af motionären åsyftade mål, helgd åt hvilodagen, icke kunna genom en skärpt lagstiftning rörande sabbatsbrott vinnas. Då motionären trott sig finna ett visst samband emellan missaktningen af hvilodagens helgd och de inrättningar, som betingas af en stigande samfärdsel, gör han enligt utskottets förmenande sig skyldig till öfverdrift. Man torde icke kunna med fog påstå, att det sätt, på hvilket samfärdseln i våra dagar sker, behöfver föranleda till något betänkligare missbrukande af sabbatens helgd. För öfrigt vill utskottet såsom en brist i motionärens framställning anmärka, att han icke närmare angifvit beskaffenheten af de åtgärder, hvarigenom syftemålet med densamma skulle i någon afsevärd mån främjas. I ett visst afseende har utskottet emellertid funnit motionens innehåll beaktansvärdt, nemligen för så vidt densamma angår den art af söndagsarbete, som öppenhållandet af cigarrbodas under sabbats-tid förutsätter. I detta afseende har utskottet ansett en lagstiftningsåtgärd i den rigtning motionären förordad vara önskelig, på sätt utskottet här nedan i anledning af herr Ekmans motion hemställer.

Det lagstadgande, hvilket herr *Ekman*s framställning berör, innehålles i 7 kap. 3 § strafflagen, och har följande lydelse:

Idkar någon å sön- eller högtidsdag, emellan klockan sex om morgonen och klockan nio om aftonen, handtverk eller annat arbete, som uppskof tåla kan, straffes med böter, högst tjugu riksdaler, utan det sker till egen eller annans nödtorft. Lag samma vare, om kramlåda eller annan dylik bod å sådan sabbatstid till salu öppnas.

I fråga om detta lagrum anför herr *Ekman*, hurusom det torde vara känt, att en viss tvekan rådde bland lagskiparne, huruvida tobakshandel vore att hänföra till kramlåda, och om således tobakshandels öppen-hållande på söndagen borde beläggas med böter enligt strafflagens 7 kap. 3 § eller icke. Enligt missgerningsbalkens i 1734 års lag 3 kap. 8 §, som stadgade att kramlådor eller *andre* bodas skola på söndagar och högtidsdagar ej öppnas till salu, var sådan handel förbjuden. I Kongl.

Maj:ts proposition till ny strafflag var ordalydelsen: »kramlåda eller annan bod» och förbudet således lika bestämdt. Men lagutskottet vid 1862—1863 årens riksdag, som behandlade frågan, ändrade förslaget, så att det erhöll den lydelse, som den i nu gällande strafflag har: »kramlåda eller annan *dylük* bod», hvilken ändring af Riksdagen godkändes. Genom inskjutande af ordet »dylük» kom man i ovisshet om lagens tillämplighet på tobaksbodar, hvadan under en längre tid intet åtal skedde för tobaksbods öppenställande på söndagar och helgdagar. Men genom tvenne af Kongl. Maj:t den 25 juni 1884 och den 2 december 1887 meddelade utslag blef det klart, att högsta domstolens pluralitet var af den meningen, att tobakshandel var att hänföra till kramlåda.

Ehuru således prejudikat funnes i frågan, fortfore dock den förra ovissheten om lagens rätta tolkning, emedan vid afgörandet i högsta domstolen af sistnämnda mål 9 röster voro för tobakshandels hänförande till 7 kap. 3 § i strafflagen, under det att 7 af dess ledamöter voro af annan åsigt. Då vidare tillkomme, att justitiekanslersembetet vid ett tillfälle på gjord anmälan att åtala hufvudstadens åklagaremagt för uraktlåtenhet att beifra tobakshandels öppenställande på sön- och helgdagar, förklarar sig lemna denna anmälan utan afseende, så vore ej att undra på, om åklagaremagten under sådana omständigheter droge sig för att skrida till åtal.

Att lagen måtte formuleras i öfverensstämmelse med majoritetens i högsta domstolen beslut i frågan, därför talade, utom mycket annat, det förhållandet, att det väl måste anses tillbörligt, att de i tobaksbutikerna anställda personerna, som under veckans sex dagar hade en arbetstid af 15 à 16 timmar, måtte få åtnjuta en behöflig hvila under söndagen samt tillfälle till andlig och intellektuel förkofran.

I enlighet med hvad motionären sålunda anför, hemställer han, att åt ifrågavarande lagrum måtte gifvas följande lydelse:

Idkar någon å sön- eller högtidsdag emellan klockan sex om morgonen och klockan nio om aftonen handtverk eller annat arbete, som uppskof tåla kan, straffes med böter, högst 20 kronor, utan det sker till egen eller andras nödtorft. Lag samma vare, om kramlåda eller annan dylük bod äfvensom tobaksbod å sådan sabbatstid till salu öppnas.

På sätt motionären erinrat, vidtog 1862—1863 årens Riksdag i enlighet med lagutskottets hemställan den ändring i 3 § af det föreslagna 7 kapitlet i nya strafflagen, att ordet »dylük» insköts emellan orden »annan»

och »bod». Såsom skäl för denna förändring anförde utskottet i sitt under n:o 35 afgifna betänkande, att sådana försäljningsställen, som brödbodar, mjölkmagasiner, sockerbagerier och andra dylika butiker, hvaruti en handel drefves, som till rörelsens omfång och art ingalunda vore jemförlig med den, som idkades i egentliga kramlådor, hölles ofta öppna å sabbat, utan att, så vidt utskottet förspott, någon förargelse derigenom åstadkommits. Utskottet ville nu tydligt utmärka, att dylika försäljningsställen icke vore under det i sista punkten af förevarande § stadgade förbud inbegripna. Tillika framhöll utskottet, att handel å sabbat i allmänhet måste anses förargelseväckande och för andras religionsfrid störande, samt att det i all synnerhet vore af vigt att skydda tjenare eller andra underlydande mot husbönders möjliga benägenhet att onödigtvis beröfva dem deras söndagshvila.

Enligt utskottets förmenande kunna tobak, snus och cigarrer icke anses vara nödvändighetsvaror af den beskaffenhet, att de icke utan olägenhet kunna på förhand anskaffas eller sådana varor, som lagutskottet vid ofvanberörda riksdag genom den i 3 § vidtagna förändring velat undantaga från det i lagrummet stadgade förbud mot kramlådas öppenhållande under sabbatstid.

Praxis i denna fråga har emellertid, såsom af motionären jemväl framhållits, visat sig vara ganska vacklande. I flera fall hafva sålunda domstolarne haft en olika uppfattning om tolkningen af ifrågavarande lagbud och särskildt i det af motionären åberopade rättsfall, som af båda afdelningarna inom högsta domstolen samfäldt afdömdes, har vid målets afgörande i plenum, såsom nämndt är, yppat sig meningsskiljaktighet. Förklarligt nog har denna tvekan rörande lagbudets tillämplighet på tobakshandeln icke kunnat undgå att framkalla osäkerhet i detta afseende äfven hos dem, som hafva sig ålagdt att beifra ifrågavarande förbrytelser.

Då det onekligen torde vara af vigt att undanrödja den vacklande lagtillämpningen på ifrågavarande område, har utskottet ansett herr Ekman's framställning icke böra lemnas obeaktad. Att emellertid vidtaga en ändring i gällande lag i den af motionären angifna rigtning, synes utskottet vara en åtgärd, som ingalunda är behöflig, utan torde syftemålet med motionen bäst vinnas medelst en lagförklaring.

Utskottet föreslår följaktligen:

1:o att herr *Thermænius'* motion icke må af Riksdagen bifallas;

2:o att Riksdagen, i anledning af herr *Ekmans* motion, ville för sin del antaga följande

Förklaring

af 7 kap. 3 § strafflagen.

Härigenom förklaras, att med det i 7 kap. 3 § strafflagen stadgade förbud mot öppnande till salu å sabbatstid af kramlåda eller annan dylik bod afses jemväl bod, der tobak eller hvad deraf är förfärdigadt hålles till salu.

Stockholm den 28 februari 1893.

På lagutskottets vägnar:

L. ANNERSTEDT.

Reservation

vid utskottets hemställan under n:o 2:

af herrar *Annerstedt, Fröberg, Lundin, von Stapelmohr, Näslund, Wester* och *Bruzelius*, hvilka ansett, att den af utskottet i anledning af herr *Ekman*s motion föreslagna lagförklaring icke bort tillstyrkas.

Herrar *Hasselrot* och *Lundström* hafva begärt få här antecknadt, att de icke deltagit i utskottets behandling af herr *Ekman*s motion.